

СОЦИОМЕТРИЧЕН ТЕСТ - АНАЛИЗ НА ДАННИТЕ

Анализът е комплексен и се базира на въпроси, на които изследваните лица отговарят. Пунктове:

- ✓ от 1 до 4 – анализират преимуществено и основно данните на социометрията;
- ✓ пункт 5 – данните от автосоциометрията;
- ✓ пункт 6 – данните от референто и социометрията.

Система за социометричен статус на данните

- ✓ Учениците с какъв статус са в групата?
- ✓ Какви са преобладаващите статуси?
- ✓ Има ли откrojена високо-статусна „звезда“?
- ✓ Какви са конкретно по вид непопулярните статуси в групата и какво е отношението между техните и другите статусни групи.
- ✓ Как могат да се обяснят получените данни? Особено важно е да се отбележи причината за изолация или отхвърляне на отделни членове.
- ✓ Преобладаващо или просто мнозинство на ученици с непопулярни статуси, като – пренебрегнати, изолирани, отхвърлени, говори за ниско ниво на психологическо развитие на групата или за нейното разпадане.
- ✓ Ситуация, при която съществуват няколко отхвърлени членове на фона на една благоприятна емоционална структура на отношенията и от такива лица.¹

Популярността, отхвърлянето и изолацията са сложен социално-психологически феномен, в който се преплитат лични качества, особености на Его-позицията по отношение на другите.

Изследванията показват, че за постигане на популярност при учениците, съществено значение има интелекта им и външната привлекателност; голямо значение имат адекватната самооценка, ниската тревожност, социалната привлекателност и способностите за емпатия. Особено важни са социалните ценности, жизнените цели, стила на общуване. Високият статус в групата може да бъде в резултат на успехи в основната

Понякога популярността се подкрепя и от външни успехи на учениците.

Що се отнася до отхвърлянията, то при него всичко е обърнато. Обикновено отхвърлянията не разполага с интелектуални, личностни, физически или дори материални ресурси за да завоюва благоразположението на другите. На второ място, при него има желание да заеме тази позиция или отстоявайки свои убеждения и принципи, или просто да не бъде като другите. Да се диференцира произхода на отхвърлянето е много важно, тъй като това определя и характера на работата и самата и необходимост. Когато човек сам се отхвърля, понякога предизвиква уважение и снизхождение.

¹ **Заб.** За формиращите се класове е много често срещан вариант „всички са средни“: групата изглежда аморфно, всеки ученик е включен в някакво неоглямо общество с неопределени граници. Едни са популярни и същите тези са непопулярно за други. Динамиката е съществена, но не е организирана. Групата се намира в процес на търсене, на събиране на информация. Лесно се създават и бързо се разпадат връзки. Членовете все още не са уверени в себе си.

Процеса по изследване на изолираността не е лесен. Социалната изолираност може да бъде личностна особеност, семеен стил на отношение, съзнателна зряла позиция. Всички тези форми са в норма, при всички тях избора е на ученика.

Други причини могат да бъдат: отсъствие на навици за социално взаимодействие, **ниско ниво в културното развитие на останалите членове на групата**, хроничен бойкот и пр.

Социометрична структура на групата

- ✓ Има ли в класа устойчиви микрогрупи
- ✓ Какви са взаимоотношенията вътре във всяка микрогрупа?
- ✓ Има ли и какво е взаимоотношението между микрогрупите?
- ✓ На какъв принцип са образувани микрогрупите? Какво обединява членовете?
- ✓ Какъв е начина за организиране на взаимоотношенията между тях и кой не влиза в микрогрупите?
- ✓ Какво е взаимоотношението между момчетата и момичетата?
- ✓ Какво е взаимоотношението между членовете на различните микрогрупи и тези, в които никой не отива.
- ✓ Наличието на групова вътрешна сплотеност и на достатъчно добро очертано мини-общество е признак за социална зрялост².

Вторият вариант за вътрешно-групови взаимодействия по принцип затруднява управлението на групата. Той се свързва с:

- ✓ Система за взаимно избиране и отхвърляния.
- ✓ Брой взаимни отхвърляния и избори?
- ✓ Визия на отхвърлените.
- ✓ Наличие на много противоречиви избори?³
- ✓ Взаимоотношения между различните статусни категории /в какви взаимоотношения са в групата популярните, какви са взаимоотношенията между популярните и непопулярните? какви са взаимоотношенията между непопулярните членове? Към кого от високо статусните те се ориентират най-

² **Заб.** Практиката показва, че ако класът функционира стабилно в продължение на няколко години. Много често тя обединява хора с еднакви статуси. Повече микрогрупи от 6-7 и дори повече членове, възникват около „звездата“ и други високостатусни, а непопулярните формират диади и триади. Наличието на вътрешни мини-колективи с противоречиви връзки между тях и голям брой отхвърлени, свидетелства за неблагоприятни емоционални взаимоотношения, за възможен разпад или близко реструктуриране на отношенията. Този тип процеси рядко остават локални, в рамките на отделните микрогрупи. Членовете на разпадащите се микрообщества започват да се промъкват към близки блокове и е възможно не след дълго това да доведе радикално разместване на цялата групово структура. Да се разчита на висока активност в учебната работа през този период е несериозно. Членовете изцяло са ангажирани с емоционалните си отношения.

³ **Заб.** Ситуация на противоречиви избори по правило е много болезнена и носи много негативни последици. Особено е наранен члена, който е адресира към другия положителен избор. В повечето случаи това означава, че той очаква от другия също положителен избор. Несъвпадението на очакванията с реалните поведенчески реакции се преживява винаги болезнено. Тази особеност е много типична за ситуацията, когато противоречивите избори, направени от членове на групата с приблизително равни статуси: популярен-популярен, популярен-среден, среден-среден и т.н. За двойките популярен-отхвърлен, противоречивия избор е с малка диагностична стойност, тъй като обикновено отхвърлените често отдават предпочитание към високо статусните, а това те не свързва с очакване за ответна позитивна реакция. Без особена стойност е и ситуация, в която ученикът не е направил нито едно отхвърляне, показвайки само положителни за него лица. При тези обстоятелства отхвърлянето от страна на този, който е бил избран, може да е известно на отхвърления, но той предпочита или да замълчи на този въпрос или да даде невярна информация.

много?

В какво все пак се състои основната диагностична ценност на данните от „класическата” социометрия?

Социометрията дава лична, информация за живота на групата, за дълбочината на емоционалните отношения и процеси. Те могат пряко да не бъдат проявявани в дейността, в конкретните постъпки и в откритите реакции на хората. Те обаче предопределят състоянието на членовете на групата: тяхното самочувствие, творческа активност, удовлетвореността на груповите членове, самооценката и нивото на личностна тревожност

Много от особеностите на груповата структура са важни и диагностично-значими от гледна точка на поведението и стила на общуване на учениците с класния ръководител. Важно е, защото чрез разбирането за груповите особености може мъдро да бъдат построени отношенията с децата.

Социометрията не се отнася към числото методи, към които „всички възрасти са покорни”. Тя има смисъл да се включва в плановете за диагностични изследвания и въобще да се прилага в началото на 4-ти клас, а в краен случай – в трети. Причината за това се крие в неустойчивостта на емоционалните връзки на малките деца, сложността на самата процедура и предполагаемо ниво на интелектуална зрялост. В по-ранна възраст да се прилага социометрия означава губене на времето на психолога.

Изоляцията на човек в който и да било колектив може да бъде съзнателен избор, стил на социално поведение, семеен сценарий. Отхвърлеността – това е единственият способ човек да съхрани в определен момент свои ценности и идеали, които не споделя с групата. Ето защо, преди да бъде взето решение за психологическо въздействие спрямо ученика с непопулярен статус, е необходимо да бъдат проведени допълнителни дейности, да се получи информация по допълнителни канали: за нивото на тревожност и емоционално благополучие въобще; продуктивността на учебната и неучебната дейност; семейството; кръга на общуване; интересите и др.

Ползван литературен източник:

Как измерить отношения в классе: Социометрический метод в школьной практике / М. Битянова. — М.: ООО «Чистые пруды», 2005. — 32 с. : ил. (Библиотечка «Первого сентября», серия «Школьный психолог»)